

Strażak

541101

Inna nazwa zawodu: pożarnik, ratownik

Zadania i czynności

Ostatnia aktualizacja - 09.2009 r.

ZADANIA I CZYNNOŚCI ROBOCZE

Głównym celem pracy strażaka jest podejmowanie i wykonanie czynności ratowniczo – gaśniczych podczas różnego rodzaju zdarzeń, do których wzywane są jednostki straży pożarnej. Zdarzeniami tymi mogą być: pożary, klęski żywiołowe, wypadki komunikacyjne, katastrofy budowlane, zdarzenia z udziałem niebezpiecznych środków chemicznych oraz wszelkie inne miejscowe zagrożenia.

W tym zawodzie można wyróżnić m.in., takie stanowiska jak: dowódca zmiany, dowódca sekcji, dowódca zastępu oraz pełnione funkcje np. kierowca czy ratownik. Zadania i czynności na tych stanowiskach są w zasadzie takie same. W wypadku działań ratowniczych w grupie kilkuosobowej działania bardziej niebezpieczne i odpowiedzialne najczęściej wykonuje strażak w funkcji starszego ratownika i ratownika, natomiast działania pomocnicze (np. asekuracja linką ratowniczą, zasilanie wodne) - młodszy ratownik.

Najważniejszym zadaniem stojącym przed strażakiem w czasie akcji ratowniczo – gaśniczej jest ratowanie życia i zdrowia ludzi oraz ich mienia z obiektów zagrożonych pożarem lub innymi niebezpieczeństwami, jak również przeprowadzenie ewakuacji z zagrożonego miejsca.

Jednym z najczęściej wykonywanych zadań przez strażaków jest gaszenie pożarów. Podczas tego rodzaju akcji podstawową czynnością jest podawanie różnych środków gaśniczych (najczęściej wody) na palące się materiały. W zależności od otrzymanego polecenia strażak wykonuje także inne czynności, np. poszukuje dodatkowych źródeł wody potrzebnej do gaszenia.

W wypadku pożaru wysokiego budynku strażacy przeprowadzają ewakuację ludzi z zagrożonych pięter za pomocą drabin lub podnośników pożarniczych. W sytuacji gdy nie ma możliwości ich wykorzystania, działania mogą podjąć ratownicy wysokościowi, którzy posługując się technikami alpinistycznymi docierają i udzielają pomocy w miejscach trudno dostępnych. Mogą to być dachy wysokich budynków, balkony, a także studnie, kominy i kanały podziemne. Czasami w akcjach ratowniczych biorą udział psy ratownicze, które poszukują osób uwięzionych, np. pod gruzami, w tunelach itp.

W zawodzie strażaka oprócz ratowników wysokościowych występują jeszcze trzy inne specjalizacje: techniczna, wodna, ekologiczno – chemiczna. Można je uzyskać na dodatkowych kursach lub szkoleniach. Strażacy specjaliści mają za zadanie, oprócz codziennych obowiązków, wykonywanie czynności z zakresu swojej specjalizacji.

Specjalizację techniczną mają strażacy, do których należy obsługa urządzeń

technicznych przeznaczonych do ratownictwa technicznego w wypadku katastrof transportowych i do ratownictwa ludzi z katastrof budowlanych. Każde takie zdarzenie może spowodować uwięzienie ludzi w zniszczonej konstrukcji pojazdu lub budynku. W celu uwolnienia człowieka ze zmiażdżonego samochodu strażacy ratownicy za pomocą specjalnych urządzeń hydraulicznych bądź pneumatycznych wycinają, podnoszą lub odciągają te elementy pojazdu, w których ofiara jest uwięziona. Te same urządzenia pozwalają również usunąć elementy budowlane utrudniające wydostanie się ludzi. Podczas tego rodzaju katastrof strażacy podnoszą płyty betonowe, przecinają druty zbrojeniowe lub wykonują otwory w ścianach, sufitach i innych elementach.

Strażacy specjalizujący się w ratownictwie wodnym mają za zadanie wyszukiwanie zwłok ludzkich znajdujących się pod wodą, wyciąganie z wody za pomocą sprzętu technicznego zatopionych pojazdów czy maszyn, udzielanie pomocy w wypadku powodzi.

Obszarem działania strażaków specjalistów ratownictwa chemiczno - ekologicznego jest usuwanie zagrożeń powstałych wskutek zdarzeń z udziałem niebezpiecznych środków chemicznych. Podstawową czynnością w czasie tego rodzaju zdarzeń jest identyfikacja substancji niebezpiecznej. Pozwala to na określenie rodzaju niebezpieczeństwa, jakie wywołuje taka substancja oraz sposobu jej neutralizacji lub usunięcia. Następnym etapem działań - jeżeli zachodzi potrzeba - jest ewakuacja zagrożonych osób oraz zabezpieczenie przed dalszym wydobywaniem się substancji niebezpiecznej. Strażacy dokonują tego uszczelniając wyciek lub doraźnie naprawiając proste elementy instalacji. Końcowymi działaniami w tego rodzaju akcjach są neutralizacja bądź usunięcie niebezpiecznej substancji.

Do zadań strażaka należy również sprawdzanie i konserwowanie wyposażenia osobistego i technicznego jednostek ratowniczo - gaśniczych oraz usuwanie prostych usterek. Po każdym użyciu w czasie akcji lub ćwiczeń sprzęt jest dokładnie czyszczony i sprawdza się jego działanie.

Obowiązkiem strażaka jest ciągłe podnoszenie kwalifikacji. Uczestniczy on w szkoleniach w celu doskonalenia zdobytych oraz nabywania nowych umiejętności, a także przyswaja wiadomości na temat zasad postępowania w czasie różnych niebezpiecznych zdarzeń. Strażak jest obowiązany do noszenia w czasie służby przepisowego umundurowania lub odzieży specjalnej, dystynkcji, znaków identyfikacyjnych strażaków i ekwipunku osobistego.

Środowisko pracy

Ostatnia aktualizacja - 09.2009 r.

ŚRODOWISKO PRACY

Warunki materialne

Strażak pracuje w bardzo różnych miejscach, w zależności od tego gdzie nastąpi niebezpieczne zdarzenie. Może się ono wydarzyć w budynkach (pożary, katastrofy budowlane), na drogach (katastrofy komunikacyjne, wypadki), na większych obszarach (pożary lasów, powódzie), jak również w kabinach środków transportu, pod ziemią, na wodzie lub pod wodą. Strażacy pracują w różnych warunkach atmosferycznych, bez względu na panującą pogodę (wilgoć, upał, mróz, śnieg, itp.). W zawodzie tym istnieje

wiele czynników stwarzających zagrożenie dla życia i zdrowia. Mogą to być: wysoka temperatura powstała w wyniku spalania się materiałów, naruszenia konstrukcji lub normalnych warunków pracy urządzenia, spadające przedmioty na skutek naruszenia konstrukcji, szkodliwe lub trujące ciecze, gazy i pyły wydobywające się z uszkodzonych zbiorników lub instalacji przemysłowych itp. Ze względu na duży wysiłek fizyczny, nadmierne przeciążenia podczas pracy strażacy narażeni są na przewlekłe choroby narządu ruchu, choroby układu wzrokowego, uszkodzenie słuchu, ostry zespół przegrzania i jego następstwa, jak również zatrucia, np. substancjami chemicznymi.

Warunki społeczne

Praca strażaka jest pracą typowo zespołową. Jego działania związane są z grupą ratowników, wraz z którymi wykonuje powierzone zadania. W czasie trwania akcji strażak musi odpowiadać rzeczowo na pytania, słuchać poleceń dowódcy oraz je realizować. Od umiejętności pracy w zespole zależy bezpieczeństwo pozostałych członków załogi, ratowanych osób, a także powodzenie akcji ratowniczo – gaśniczej. Strażacy wykonują wiele czynności wymagających współpracy oraz asekuracji, a więc muszą mieć do siebie zaufanie.

Praca ta stwarza ryzyko konfliktów z ludźmi. Poszkodowani w wyniku zdarzeń losowych znajdują się czasami w stanie wzburzenia emocjonalnego i mogą kwestionować wydawane im przez strażaków polecenia, wzywające na przykład do ewakuacji. Rodzaje kontaktów z ludźmi jakie dominują w pracy strażaka to przede wszystkim ochranianie, organizowanie i współpraca, jak również w dużym stopniu wywiady, negocjowanie, konsultowanie oraz udzielanie rad.

Zazwyczaj dominującą formą porozumiewania się w pracy strażaka jest przekaz ustny lub za pośrednictwem urządzeń komunikacyjnych.

Warunki organizacyjne

Strażak pracuje w systemie zmianowym – 24 godziny pracy, 48 godzin wypoczynku. W związku z tym wymagana jest praca w niedzielę, święta oraz wolne soboty. W ciągu 24 - godzinnego czasu pracy można wyróżnić trzy okresy. Pierwsze 8 godzin przeznaczają się na ćwiczenia, szkolenia oraz konserwację sprzętu. Drugie 8 godzin strażak powinien wykorzystać na rekreację i samokształcenie. Ostatni natomiast okres ośmiogodzinny przeznaczony jest na czuwanie. Gotowość wyjazdu do niebezpiecznego zdarzenia utrzymywana jest jednak przez 24 godziny. Działania ratowniczo – gaśnicze mogą być prowadzone zarówno w dzień, jak i w nocy. Czas trwania akcji nie jest określony, może to być kilkanaście minut, a równie dobrze kilkanaście godzin, w szczególnych wypadkach (pożar lasu, powódź) kilka dni.

Najczęściej strażak prowadzi działania ratowniczo – gaśnicze na obszarze, który podlega jego jednostce. Czasami jednak może zaistnieć konieczność pracy (na przykład podczas klęsk żywiołowych) na całym obszarze kraju.

Praca strażaka jest ściśle nadzorowana. Efekty pracy i jej przebieg kontrolowane są w trakcie jej trwania.

Praca w tym zawodzie nie jest rutynowa. Każda akcja jest inna, a także czynności wykonywane podczas różnych jej etapów są nieprzewidywalne.

Praca strażaka wiąże się w bardzo dużym stopniu z odpowiedzialnością za bezpieczeństwo i zdrowie ludzi ratowanych, a także współpracowników.

Wymagania psychologiczne

WYMAGANIA PSYCHOLOGICZNE

Ze względu na częste działanie w sytuacjach trudnych i niebezpiecznych strażak powinien mieć dużą odporność emocjonalną oraz samokontrolę. Umiejętność opanowania lęku czy zdenerwowania pozwala na prawidłowe wykonanie zadań bez narażania życia i zdrowia ratowanych, swojego lub współpracowników. Niezbędna jest także odwaga, ponieważ czasami sytuacja wymaga gotowości do podjęcia ryzyka, narażenia własnego życia i zdrowia dla ratowania innych ludzi. Ponadto, takie cechy jak szybki refleks, czy spostrzegawczość często chronią strażaków przed urazami bądź poparzeniami. Zdarza się, że rozwój sytuacji podczas akcji ratowniczo – gaśniczej wymaga szybkiego przestawienia się z jednej czynności na drugą. Strażak musi mieć również dobrą pamięć oraz wyobraźnię przestrzenną, gdyż pracując w silnym zadymieniu, w labiryncie korytarzy i pomieszczeń szybko można stracić orientację. Ze względu na zespołowy charakter pracy niezbędną cechą w zawodzie strażaka jest umiejętność współdziałania oraz podporządkowania się. Wiele czynności wykonywanych jest bowiem w zespole dwu- lub kilkusobowym i od tych umiejętności zależy bezpieczeństwo każdego członka grupy. Ważną cechą jest wytrwałość i konsekwencja w dążeniu do celu. Niekiedy wymagana jest gotowość do pracy w izolacji, tj. w wąskich tunelach, kanałach, bunkrach. Pożądana jest także gotowość do pracy w zmiennych i nieprzyjemnych warunkach środowiskowych oraz wytrzymałość psychofizyczna, gdyż niektóre akcje mogą trwać długo. Ważną cechą strażaka powinna być również podzielność uwagi. Podczas wykonywania jednej czynności powinien on obserwować otoczenie, w każdej chwili bowiem sytuacja może się zmienić, co wymaga z kolei szybkiej reakcji. Przydatne są zainteresowania techniczne, naukowe, społeczne oraz medyczne, dzięki którym można znaleźć rozwiązania różnych problemów pojawiających się podczas wielu trudnych akcji.

Wymagania fizyczne i zdrowotne

WYMAGANIA FIZYCZNE I ZDROWOTNE

Praca strażaka pod względem obciążenia fizycznego należy do kategorii prac bardzo ciężkich. Z tego powodu przyjmowane do służby są wyłącznie osoby w pełni sprawne i zdrowe, o silnej budowie ciała. Osoby niepełnosprawne nie mogą być zatrudnione w tym zawodzie. Duże znaczenie ma wysoka ogólna wydolność fizyczna, sprawność układu kostno – stawowego, układu krążenia i układu mięśniowego, ponieważ strażak pracuje najczęściej w ruchu i pod obciążeniem. W czasie trwania akcji ratowniczo – gaśniczej niejednokrotnie zdarza się, że strażak mający na sobie ubranie ochronne, hełm, aparat oddechowy, używający sprzętu burzącego i pracujący w wysokiej temperaturze oraz silnym zadymieniu zmuszony jest do maksymalnego wysiłku. Istotna jest sprawność układu oddechowego, gdyż często istnieje potrzeba pracy w powietrznych aparatach oddechowych. Duża sprawność narządów wzroku, słuchu oraz zmysłu węchu, jak również zmysłu dotyku pozwala odbierać strażakowi wszelkie sygnały świadczące o zmianie sytuacji bądź niebezpieczeństwie. Do prac na wysokościach niezbędna jest również duża sprawność narządu równowagi.

Warunki podjęcia pracy w zawodzie

WARUNKI PODJĘCIA PRACY W ZAWODZIE

Do podjęcia pracy w zawodzie strażaka wymagane jest wykształcenie średnie. Kandydat do pracy powinien mieć uregulowany stosunek do służby wojskowej i nie powinien przekroczyć wieku 30 lat. Powinien wykazywać się wysoką sprawnością fizyczną. Warunkiem bezwzględnym jest niekaralność sądowa. Atutami są: posiadanie prawa jazdy kat. B, prawo jazdy kat. C, posiadanie uprawnień ratownika medycznego, posiadanie innych uprawnień, które mogą być przydatne (np. obsługa ciężkiego sprzętu), uprawnienia pływackie, udokumentowane członkostwo w Ochotniczej Straży Pożarnej (OSP) powyżej 3 lat, udokumentowany udział w zawodach pożarniczych OSP, udokumentowane szkolenia dla członków OSP, wykształcenie: średnie techniczne, zdany egzamin maturalny, wyższe techniczne o kierunku przydatnym w PSP, za które przyznawane są dodatkowe punkty.

Gratyfikacja może być doprecyzowana w zależności od rodzaju stanowiska służbowego, na które prowadzony jest nabór i dotyczy to zarówno kategorii posiadanego prawa jazdy, odbytych szkoleń czy posiadania innych kwalifikacji.

Kandydaci do służby w Państwowej Straży Pożarnej poddawani są również testowi sprawności fizycznej. Do wykonania testu sprawności fizycznej dopuszczani są tylko ci kandydaci, którzy posiadają zaświadczenie lekarskie od lekarza rejonowego, rodzinnego lub internisty, dopuszczające do testu sprawnościowego, wystawione nie wcześniej niż jeden miesiąc przed datą jego przeprowadzenia oraz posiadają właściwą wydolność organizmu, stwierdzoną na podstawie przeprowadzonej zmodyfikowanej próby "Harvard Step-up Test".

Strażak podlega również okresowej ocenie zdolności fizycznej i psychicznej do służby.

Ponadto służbę w Państwowej Straży Pożarnej może pełnić obywatel polski korzystający z pełni praw publicznych, posiadający określone kwalifikacje zawodowe oraz wyżej wspomnianą zdolność fizyczną i psychiczną do pełnienia tej służby, określoną przez komisję lekarską resortu spraw wewnętrznych i administracji – zgodnie z art.28 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (DZ. U. z 2009 Nr 12, poz.68)

Przyjęcia do służby dokonuje właściwy terytorialnie komendant wojewódzki, powiatowy (miejski) lub kierownik jednostki organizacyjnej Państwowej Straży Pożarnej (PSP) w miarę posiadanych możliwości etatowych.

Zgodnie z ustawą, osobę podejmującą służbę w PSP mianuje się strażakiem w służbie przygotowawczej na okres 3 lat. Mianowanie może nastąpić po odbyciu zasadniczej służby wojskowej lub po przeniesieniu do rezerwy bez odbycia tej służby albo po zwolnieniu od obowiązku służby wojskowej.

Kolejną możliwością podjęcia służby w strukturach Państwowej Straży Pożarnej jest ukończenie jednej ze szkół PSP kształcących w systemie dziennym (służba kandydacka).

Kształcenie kadr oficerskich odbywa się w Szkole Głównej Służby Pożarniczej w Warszawie. Absolwenci tej szkoły otrzymują tytuł inżyniera pożarnictwa lub magistra inżyniera pożarnictwa i stopień służbowy młodszego kapitana Państwowej Straży Pożarnej. Absolwenci kierowani są do pełnienia służby w jednostkach organizacyjnych

Państwowej Straży pożarnej na terenie całego kraju.

Kształcenie na poziomie aspiranckim realizują trzy szkoły, tj. Centralna Szkoła Państwowej Straży Pożarnej w Częstochowie, Szkoła Aspirantów Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie, Szkoła Aspirantów Państwowej Straży Pożarnej w Poznaniu. Słuchacze tych szkół otrzymują tytuł technika pożarnictwa i stopień służbowy młodszego aspiranta Państwowej Straży Pożarnej. Po ukończeniu szkoły absolwenci kierowani są do pełnienia służby w jednostkach organizacyjnych Państwowej Straży Pożarnej na terenie całego kraju.

Szczegółowe dane dotyczące egzaminów wstępnych dostępne są na stronach internetowych szkół pożarniczych (www.sgsp.edu.pl, www.cspsp.pl , www.sapsp.pl , www.sapspoznan.pl).

W celu przyjęcia do służby w Państwowej Straży Pożarnej kandydat musi spełnić wspomniane wcześniej określone wymagania, które reguluje ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 o Państwowej Straży Pożarnej. Chętni powinni zgłosić się do Komend Państwowej Straży Pożarnej, właściwych dla danego terenu, lub bezpośrednio do Powiatowych i Miejskich jednostek PSP.

Możliwości awansu w hierarchii zawodowej

MOŻLIWOŚĆ AWANSU W HIERARCHII ZAWODOWEJ

W zawodzie strażaka istnieje możliwość awansu. Po skończeniu kursu szeregowych pożarnictwa oraz uzyskaniu odpowiedniego doświadczenia dowódca jednostki może wystąpić o awans na stanowisko ratownika. Można wówczas pełnić funkcję kierującego pracą zespołu ludzi podczas prowadzenia działań ratowniczo – gaśniczych. Awans na wyższy stopień służbowy (do każdego stanowiska przypisany jest stopień, powyżej którego nie awansuje się) zależy także od okresu, który upłynął od ostatniego awansu, od nienagannej pracy zawodowej, jak również od ukończonych szkół: Szkoły Podoficerskiej Państwowej Straży Pożarnej, Szkoły Aspirantów Państwowej Straży Pożarnej lub Szkoły Głównej Służby Pożarniczej.

Kolejne stopnie awansu to : szeregowy – starszy strażak; podoficerskie – ogniomistrz, starszy ogniomistrz; aspiranckie – aspirant, starszy aspirant, aspirant sztabowy; oficerskie – starszy kapitan, młodszy brygadier, brygadier, starszy brygadier, nadbrygadier, generał brygadier.

Możliwości podjęcia pracy przez dorosłych

MOŻLIWOŚCI PODJĘCIA PRACY PRZEZ DOROSŁYCH

Kandydat powinien mieć co najmniej wykształcenie średnie i dobry stan zdrowia.

Preferowana górna granica wieku dla osób, które chcą podjąć pracę w zawodzie, nie powinna przekraczać trzydziestego roku życia.

Osoby chętne, a nie spełniające warunków podjęcia pracy w zawodzie strażaka mogą starać się o przyjęcie do Ochotniczej Straży Pożarnej. O przyjęcie mogą ubiegać się wszystkie osoby dorosłe powyżej 18 roku życia, jak również młodzież od 12 do 18 roku

życia, zgodnie z zasadami określonymi w statucie każdej Ochotniczej Straży Pożarnej.

Możliwości zatrudnienia

Ze względu na charakter pracy i wykonywane zadania, zatrudnienie najczęściej można znaleźć w sferze budżetowej. Strażacy mogą znaleźć pracę w Jednostkach Ratowniczo-Gaśniczych Państwowej Straży Pożarnej na terenie całego kraju.

Strażak należy do kategorii zawodów, w których nie ma możliwości samozatrudnienia.

W zawodzie strażaka zatrudnianych jest coraz więcej osób. W zależności od regionu i potrzeb jednostek liczba wolnych miejsc pracy w stosunku do liczby kandydatów jest zmienna.

Zawody pokrewne

ZAWODY POKREWNE

- technik pożarnictwa
- ratownik WOPR
- ratownik GOPR
- inżynier pożarnictwa

Polecana literatura

POLECANA LITERATURA

Gil D., *„Wyposażenie osobiste i ochronne strażaka”*, SP PSP, Bydgoszcz

Gil D., *„Specjalistyczny sprzęt pożarniczy”*, SP PSP, Bydgoszcz

Ołdakowski H., *„Co, czym i jak gasić?”*, IWZZ

Bielicki P., *„Taktyka działań gaśniczych”*, KG PSP, W-wa 2004

Konecki M., Król B., Wróblewski D., *„Nowoczesne Metody działań ratowniczo – gaśniczych”*, SGSP, W-wa, 2003